

СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ В СФЕРІ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я НА ДОДИПЛОМНОМУ РІВНІ

МИРОНЮК І.С.

доктор медичних наук, професор,
проректор з наукової роботи
Ужгородський національний університет

СЛАБКИЙ Г. О.

доктор медичних наук, професор,
в.о. завідувача кафедри громадського здоров'я
Ужгородський національний університет
g.slabkiy@ukr.net

РЯБІНЧУК М.В.

головний фахівець з розвитку професійних
компетентностей відділу розвитку професійних
компетентностей,
Державна установа "Центр
громадського здоров'я Міністерства охорони
здоров'я України"
m.rabinchuk@gmail.com

Вступ. Важливою умовою ефективної діяльності системи громадського здоров'я є її забезпечення кваліфікованими кадрами [1,2]. Питанням підготовки кадрів для системи громадського здоров'я в Україні присвячена значна кількість наукових робіт [3-5].

Мета роботи. Проаналізувати стан та проблеми підготовки кадрів для системи громадського здоров'я на до дипломного рівні.

Матеріали та методи. *Матеріали:* наукові статті, нормативно-правові акти, освітні програми за проблемою дослідження. *Методи:* бібліосемантичний, контент-аналізу, структурно-логічного аналізу.

Результати та обговорення.

Питання для висвітлення: що викладається, хто і де навчає, престиж професії, хто навчається, результати навчання, навіщо проводиться підготовка спеціалістів.

В Україні затверджено стандарти підготовки спеціалістів для системи громадського здоров'я:

- *Стандарт вищої освіти України за спеціальністю 229. «Громадське здоров'я» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.* Наказ МОН України від 04.08.2020 № 1000;

- *Стандарт вищої освіти України за спеціальністю 229. «Громадське здоров'я» для другого (магістерського) рівня вищої освіти.* Наказ МОН України від 12.12.2018 № 1383.

Підготовка спеціалістів для системи громадського здоров'я проводиться у вищих закладах освіти МОН та МОЗ України, комунальних та приватних закладах вищої освіти.

Вищі заклади освіти МОН України:

- Ужгородський національний університет.
- Сумський державний університет.
- Національний університет «Острозька академія».

Вищі заклади освіти МОЗ України:

- Харківський національний медичний університет.
- Тернопільський національний медичний університет.
- Полтавський державний медичний університет.

Комунальні заклади вищої освіти:

- Житомирський медичний інститут.

Приватні заклади вищої освіти:

- Університет економіки і права "КРОК".

Нами проаналізовано освітні навчальні програми (ОНП) п'яти вищих навчальних закладів. Результати аналізу щодо структури освітніх програм вказують на наступне.

Загальний навчальний обсяг всіх програм відповідає державним вимогам до їх розробки. Всі програми включають такі форми підготовки магістрів як лекції, практичні (лабораторні) заняття, практику, виконання магістерської роботи. В частині ОНП передбачена індивідуальна робота студентів під керівництвом викладача. Всі ОНП включають самостійну роботу студентів. ОНП передбачені як обов'язкові компоненти так і компоненти за вибором, але в усіх ОНП їх співвідношення різне.

Крім того необхідно зазначити, що всі проаналізовані ОНП є оригінальними. Вони не повторюються. Дані ОНП розроблені на основі науково-педагогічного та практичного досвіду її авторів, а також з урахуванням розробниками існуючого в світі досвіду, актуальних питань та проблем з організації і підготовки кадрів для системи громадського здоров'я.

Структурно-логічна схема наповнення освітніх програм має незначні відхилення за навчальними закладами. Вважаємо за необхідне зазначити, що навчальний процес перенавантажений освітніми компонентами без відповідної спеціалізації майбутніх фахівців.

В теперішній час Україна знаходиться в стані війни проти російської агресії, яка є глобальною проблемою негативного впливу на громадське здоров'я населення незалежно від регіону проживання населення по відношенню до зони

відношення до бойових дій. При цьому необхідно звернути увагу гарантів ОНП на необхідність оптимізації програм та підготовки фахівців з урахуванням існуючих глобальних викликів для системи громадського здоров'я України і в першу чергу пов'язаних із війною проти російської агресії та шляхів їх подолання.

Виходячи із проведеного аналізу необхідно зупинитися на загальних проблемах в організації навчального процесу підготовки фахівців громадського процесу. Це:

1. Компетенції, визначені для фахівців громадського здоров'я в державних стандартах освіти не в повній мірі відповідають компетенціям фахівців громадського здоров'я, які визначені в європейському рівні.

2. Наповнення освітніх програм в різних ВНЗ обов'язковими компонентами є неоднозначним як за змістом так і за обсягами та є перенавантаженим.

3. Освітні програми та обов'язкові компоненти в основному не скеровані на підготовку спеціалістів, які здатні забезпечити подолання наслідків негативного впливу війни проти російської агресії на стан громадського здоров'я в Україні.

4. Відсутність спеціалізації на до дипломного рівні (як і на післядипломному) ускладнює процес та якість підготовки фахівців для майбутньої практичної діяльності.

Далі проаналізуємо питання де проводиться підготовка фахівців і хто навчає.

Вищі навчальні заклади в своєму складі мають кафедру громадського здоров'я на якій викладається більше 85% визначених програмою начальних дисциплін на відміну від провідних країн в яких мають школи громадського здоров'я з певним набором кафедр. Для проведення виробничої практики заклади освіти укладають угоди із закладами громадського здоров'я та закладами охорони здоров'я.

Більшість науково-педагогічних працівників кафедр мають наукові ступені та досвід викладання соціальної медицини, але не пройшли підготовку із особливостей викладання громадського здоров'я, що потребує забезпечення відповідної цільової підготовки викладацького складу.

При цьому зазначимо, що навчаються:

1) *Бакалаври*: особи, що здобули повну загальну середню освіту або освітній рівень «молодший бакалавр» (освітньо-кваліфікаційний рівень «молодший спеціаліст»).

2) *Магістри*: особи, що здобули перший (бакалаврський) рівень освіти за системою перехресного вступу.

При цьому спеціальність «Громадське здоров'я» із за комплексу причин в Україні не відноситься до престижних.

З метою визначення рівня підготовки фахівців в Україні запроваджується державна атестація випускників вищих навчальних закладів за спеціальністю громадське здоров'я.

Результати проведення пробного незалежного тестування методом КРОК показали недостатній рівень теоретичної підготовки випускників в цілому по всім вищим навчальним закладам. Дана ситуація вимагає на галузевому рівні:

- детального вивчення та проведення аналізу стану підготовки спеціалістів громадського здоров'я в країні;
- удосконалення уніфікації та методичного забезпечення освітнього процесу;
- підготовки національного підручника громадського здоров'я;
- оптимізації системи контролю оволодіння студентами необхідними компетенціями.

І на кінець навіщо проводиться підготовка відповідних спеціалістів так як офіційно працевлаштовано за спеціальністю до 10% випускників.

При цьому:

- сформовані в Україні територіальні громади, які є базовим рівнем діяльності системи громадського здоров'я не мають в своєму штаті посад фахівців громадського здоров'я і не опікуються питанням збереження та зміцнення здоров'я населення громад;
- в департаментах охорони здоров'я різного рівня управління відсутні посади фахівців громадського здоров'я і відповідно вони не опікуються питаннями розвитку системи громадського здоров'я на регіональному та місцевих рівнях;
- в існуючих центрах по контролю за захворюваннями, які створені в процесі реорганізації санітарно-епідеміологічних станцій працюють, як правило попередні працівники і штатні місця для молодих спеціалістів звільняються вкрай рідко.

Виходячи із зазначеного стоїть задача щодо визначення в потребі фахівців громадського здоров'я різного рівня підготовки за потрібними спеціальностями, що дасть змогу регулювати їх підготовку як за кількістю так і профілем майбутньої діяльності.

Література

1. Шафранський В.В., Слабкий Г.О., Миронюк І.С., Характеристика кваліфікаційних вимог до фахівців системи громадського здоров'я// Вісник проблем біології і медицини. 2017 – Випуск 2, том 2, № 136 – С. 351-354
2. Слабкий Г.О., Шафранський В.В., Миронюк І.С. Питання підготовки фахівців для сфери громадського здоров'я. Проект програм і навчальних планів громадського здоров'я. Україна. Здоров'я нації. 2 0 1 7 , № 3 (4 4) - С . 2 3 - 3 2
3. Готуємо магістрів громадського здоров'я. Миронюк, І.С, Слабкий, Г.О, Білак-Лук'янчук, В.Й, Кручаниця В.В. Сучасні медичні технології , 2020, 45 (2), С. 32–39

4. Слабкий Г. О., Миронюк І. С., Брич В. В., Білак-Лук'янчук В. Й., Фейса І. І., Потокій Н. Й., Яцина А. Т., Гуцол І. Я. Підготовка магістрів громадського здоров'я за освітньо-науковою програмою / Eurasian scientific congress. Abstracts of the 8th International scientific and practical conference. Barca Academy Publishing. Barcelona, Spain. 2020. Р. 86-92.

5. Слабкий Г.О., Миронюк І.С., Шафранський В.В., Качала Л.О. До компетенцій магістрів за спеціальністю «Громадське здоров'я» // Матеріали щорічної Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Кадрова політика у сфері охорони здоров'я в умовах загроз національній безпеці України». 23 березня 2017. М. Київ. – С. 146-148